Geliefde uitspraken van Betico Croes

ORANJESTAD — Gloria Croes, nicht van Betico Croes en de maker van het boek over zijn leven dat binnenkort uitkomt, heeft in de loop der jaren een flink aantal uitspraken verzameld van de beroemde politicus. "Hij kon zich uitdrukken op een manier waarop mensen aan het denken werd gezegd. Daarvoor stond hij bekend". De verzameling bestaat uit spreuken, uitdrukkingen, delen van toespraken en zelfs een gedicht van voornamelijk eigen makelij. Betico gebruikte daarnaast ook uitspraken van zijn idolen onder wie de Zuid-Amerikaanse vrijheidsstrijder Simón Bolivar en Amerikaanse president Abraham Lincoln. "Hij memoriseerde zelfs grote delen van toespraken van Bolivar en Lincon", aldus Gloria.

Speciaal voor deze editie stelde ze een aantal uitspraken samen die Betico vaak gebruikte en of grote indruk maakte op de toehoorders.

"E pueblo aki no ta wordo cumpra ni bendi cu placa".
(Dit volk wordt niet omgekocht en ook niet verkocht voor geld).

"Aruba, pober of rico, ta bira liber!"
(Aruba, arm of rijk, wórdt vrij)

"Un politico ta preocupa pa awe y pa su futuro.
Un estadista ta preocupa pa e futuro di su pais!"
(Een politicus maakt zich zorgen over vandaag en zijn toekomst. Een staatsman maakt zich zorgen om de toekomst van zijn land!).

"Riqueza material ta un riqueza pasahero, pero e riqueza inmaterial ta e riqueza verdadero".
(Materiele rijkdom is een rijkdom die voorbij gaat, maar immateriële rijkdom is de ware schat).

"Mi sa cu despues cu nos no t'ey mas, historia lo demostra kico ta e riqueza inmaterial cu nos a laga atrás pa nos criaturanan".
(Ik weet dat als wij er niet meer zijn, de geschiedenis zal uitwijzen wat de immateriële rijkdom is die wij hebben achtergelaten voor het nageslacht).

Na de succesvolle Ronde Tafel Conferentie in 1983 in Nederland keerde een tevreden Betico terug naar Aruba. Hij hield ondanks, de eis van Nederland dat Aruba na 10 jaar Status Aparte uit het Koninkrijk der Nederlanden moest stappen, het hoofd koel:

"Si nos a yega aki cu un barco, laga nos kima e barco aki, pasobra no tin 'way back'. Aunke Hulanda a impone riba nos un independencia, nos lo tum'e cu braza habri, pasobra den un federacion nos no tin futuro. Nos sa cu nos por haci di Aruba mihor di locual e ta awor. Pior e no por bira"
(Laten we het schip waar we mee kwamen, verbranden, want er is geen weg terug. Hoewel Nederland ons onafhankelijkheid voorschrijft, zullen we het met open armen ontvangen, want in een federatie hebben we geen toekomst. We weten dat het alleen nog maar beter kan gaan met Aruba. Slechter kan het niet worden).

OPOFFERING
Het maakte Betico niet uit wat er zou gebeuren of hem zou overkomen tijdens zijn strijd voor onafhankelijkheid; Aruba moest en zou los komen uit de 'greep' van Curaçao. Betico was ervan overtuigd dat Aruba genoeg dappere mensen had die bereid waren om zich hiervoor op te offeren, net als hij:

"No tin lucha sin sacrificio y no tin sacrificio sin gloria".
(Er is geen strijd zonder opofferingen en zonder opofferingen is er geen glorie).

"Más vale morir de pie, que vivir de rodillas".
(Beter staande doodgaan, dan geknield te leven).

"Más vale un libertad peligroso cu un esclavitud trankilo".
(Liever een gevaarlijke vrijheid dan een rustige slavernij).

Ki bal un homber sin derecho!
Ki bal un homber sin bandera!
Ki bal tin corazon den pecho
Si bo no ta liber den bo tera.
Dios laga cu dia cu mi muri
Aruba lo ta su mes doño
y su bandera, flor di libertad
lo dorna e lugar di mi eterno
soño

[vrij vertaald:
Wat is een man zonder recht!
Wat is een man zonder vlag!
Wat heeft het zin als je een hart hebt,
maar niet vrij bent in je eigen land.
O God, ik hoop de dag dat ik sterf
Aruba zijn eigen baas is,
met zijn eigen vlag en dat een vrijheidsbloem mijn
laatste rustplaats versierd.)

RESPECT
Betico had veel respect voor zijn partijleiders in de verschillende wijken. Deze personen adviseerden hem als hij belangrijke beslissingen moest nemen. Hij noemde ze dan ook: "Cacique". (hoofdmannen). Ook voor het volk en zijn voorgangers, had Betico blijvend veel respect, getuige deze rede bij het Monument van de Vrijheid, gelegen achter Cas di Cultura, dat overigens ook vooral dankzij Venezolaanse steun er kwam :

"Mi ta pidi merito pa e pueblo di Aruba cu a percura door di su inteligencia, audacia y perseverancia cu nos ta asina leu. Na tur e generacion cu ta na bida awe, e tratamento aki ta den e espirito di rindi homenahe na e pueblo. Pero pa esnan cu a bay caba, cu a lucha y no a mira e libertad aki realiza, alavez nos ta rindi tributo na nan, pasobra ta nan a pone e base pa nos a sigui traha. E pueblo aki merece un pedestal. P'esey e "Monumento di Libertad" di nos pueblo, no solamente mester ta un estatua di politiconan, sino primordialmente un monumento den cual cada Arubiano, di acuerdo cu su historia, cultura y identidad ta reconoce su mes".
(Ik verzoek om een steunbetuiging voor het Arubaanse volk door wiens intelligentie, durf en vasthoudendheid we zover zijn gekomen. Voor alle generaties van nu is deze handeling een hommage aan het volk. Maar voor degenen die al zijn overleden, die hebben gestreden, maar de vrijheid nooit hebben gekend, is het een eerbetoon, want zij hebben de basis gelegd waarop we hebben voorgebouwd. Dit volk verdient een voetstuk. Daarom is het Monument van de Vrijheid, niet alleen een standbeeld van politici, maar in eerste plaats een monument waarin iedere Arubaan, bewust van zijn achtergrond, cultuur en identiteit, zich kan herkennen).

Betico bewonderde een groot aantal personen van wie hij vond dat ze net als hij voor vrijheid en zelfbeschikkingsrecht hadden gevochten. Niets voor niets droeg hij dezelfde baarddracht als de Amerikaanse president Lincoln.

'Ningun ser humano ta suficientemente bon pa goberna otro ser humano, sin su consentimiemto'.
(Abraham Lincoln; Geen enkel menselijk wezen is in staat om te regeren over een ander menselijk wezen zonder diens toestemming).

'Donde habita la libertad, allí está mi patria'.
(Franklin Roosevelt; Daar waar vrijheid is, is mijn vaderland).

Betico was ook een fervente bewonderaar van Simon Bolivar. Hij gebruikte en baseerde zich altijd op zijn meest populaire uitspraken waaruit vasthoudendheid en moed blijkt.

"No hay poder humano que sea capaz de sojuzgar a un pueblo que quiere ser libre y que merece serlo".
(Simon Bolivar; Degene, die in staat is om een volk te onderwerpen, dat vrij wil zijn en die vrijheid verdient, heeft geen gezag).

"Si la naturaleza se opone, lucharemos contra ella y haremos que nos obedezca".
(Als de natuur tegenstand biedt, dan strijden we tegen haar en zorgen we ervoor dat ze ons gehoorzaamt).

"Nos sa cu nada a bin sin sacrificio y sudor. Nos tur a lucha conhuntamente pa locual nos tin awor y p'esey conserv'e pa semper. Si bo a haya algo den teblachi, bo no sa su valor pero ora bo mes a lucha a base di sacrificio grandi cu a costabo sanger, sudor y lagrima, anto e ora ey bo lo no permiti ningun hende mishi cu'ne, pasobra esey lo significa guera".
(We weten dat niets zonder opoffering of inspanning gebeurt. We hebben met elkaar gestreden voor wat we nu hebben bereikt en dat moet voor altijd beschermd worden. Als je iets op een dienblad krijgt aangereikt, weet je niet de waarde ervan. Maar als je ervoor strijdt, jezelf opoffert zodat het bloed, zweet en tranen kost, op dat moment weet je dat je niemand toestaat om eraan te komen, want dat betekent oorlog").

"Ta pa e pueblo aki dicidi si e kier goberna of ser goberna".
(Dit volk moet beslissen of het wil regeren of geregeerd wil worden).

TELEURSTELLING
Na de verkiezingen in 1985 die zijn partij MEP verloor, was Betico erg teleurgesteld. Gloria: "De mensen waren vergeten wat Betico allemaal had bereikt vanwege de moeilijke situatie op Aruba door de sluiting van de Lago". Dit zei Betico vlak na de verkiezingen:

"Materialismo a vence Idealismo. Mi ta cansa y mi lo retira pa algun tempo for di politica y lo mi bay dedica mi tempo na mi yiunan y mi famia".
(Materialisme heeft gewonnen van idealisme. Ik ben moe en ik zal mij voorlopig terug trekken uit de politiek om tijd te besteden aan mijn kinderen en familie).

Op de laatste persconferentie op 30 december 1985 waarbij hij afscheid nam van de politiek, zei hij:

"Mi ta bay pero mi ta laga atras un herencia valioso cu ta e libertad di e pueblo aki".
(Ik ga, maar ik laat een waardevolle erfenis achter en dat is vrijheid voor dit volk).

VLAG
Betico wilde dat de Arubanen de betekenis van een eigen vlag en volkslied leerden kennen en ervan gingen houden. Ook vond hij het zeer belangrijk dat deze 'liefde' door werd gegeven aan de jongere generatie:

"Nos yiunan, e generacionnan cu ta bay sigui y yiunan di nos yiunan lo ta bay ser orguyoso di e pueblo aki. Lague ta un klompi di diamanta y nos ta bay pidi nos yiunan desde awe den nos hogar, kere den bo bandera, canta bo himno, conserva bo patria Aruba."
(Onze kinderen, de generatie die volgt en kinderen van onze kinderen zullen trots zijn op het volk van nu. Laat dat een klompje diamant worden en verzoek onze kinderen om vanaf nu in ons huis, te geloven in je vlag, je volkslied te zingen en je vaderland Aruba te beschermen).